

DR. EMIL SOBOTA:

NĚMECKÝ A AMERICKÝ DUCH FEDERALISMU.

DVĚ FEDERACE. Politická věda často se zálibou přirovnává federativní konstrukci německé říše s podobnou konstrukcí Severoamerických Spojených států; a také v Americe německé federativní zřízení těší se značné pozornosti, protože Američanům se zdá, že mezi tím množstvím záměrně, uměle, či — jak oni často praví — násilně a centralisticky utvořených států evropského kontinentu, německá říše je výsledkem podobně spontánního růstu v »unum ex pluribus«, jako severoamerická národní federace. Něco na tom rozhodně jest, jako vůbec jest leccos nápadně podobného mezi vnějšími jednotlivostmi německého a amerického ducha (smysl pro organizaci, technický pokrok, uniformitu), pro kteréžto jednotlivosti pozorovatel velmi často zapomíná na základní odlišnosti, jichž jest mnohem více a které jsou mnohem podstatnější. Tato povrchní mnohostranná podobnost jest také hlavní příčinou sympatií, kterým se v Americe Německo vždy těšilo, a které se po epizodě válečného nepřátelství velmi rychle opět v Americe obnovily.

Ale to by nás vedlo příliš daleko, kdybychom se zamýšleli nad touto věcí. Tato úvaha platí jen jedině strážce americko-německého příměru; podobnostem a odlišnostem německého a amerického federalismu. Poslední události v německé říši, kdy říše jde tak ostře proti zemím, podněcují tuto paralelu ještě více, neboť i v historii severoamerické Unie máme příklad takového postupu — po občanské válce Severu proti Jihu. Ale stačí srovnati právě jen toto dvojí období ústavních dějin obou říší, aby se nám postavily před oči spolu s jejich podobnostmi také jejich všechny různosti, a abychom shodnotíce si obě, mohli si potvrditi svůj úsudek, že různosti jsou to, co jest na celém příměru podstatnější.

POVAHA FEDERACE AMERICKÉ. Položíte-li vedle sebe mapu severoamerické Unie a Německé říše, a přihlédnete-li k těm přímočarým, povětšinou umělým, podle poledníků a rovnoběžek vytýčeným vzájemným mezím členských států soustátí prvního; a do nemožnosti rozmanitým, krouceným a komplikovaným hranicím německých zemí; byli byste nakloněni říci, že zatím co jednotlivé složky americké federace byly tvořeny shora, německé země vznikaly zdola; což není tak docela pravda. Je-li pravda (která ostatně neplatí ani o prvních, přiatlantických amerických »obcích« tak docela), že hranice jednotl. států vznikaly více méně ústředním diktátem, jejich vnitřní život, společenský i politický, i jejich ústavní konstrukce vznikaly vždy zdola, individuálně. Americké kolonie vznikaly každá svébytným způsobem, ať už to byly kolonie »vlastnické« (které by v tomto stadiu bylo nejspíše možno přirovnati feudálním zeměpanským státům historického Německa), ať republikánské (charter-colonies) ať bezprostředně královské. Kde nebylo psaného statusu, tam vznikaly obyčeje, které byly prosty jakékoli uniformity. Jediné dohled koruny byl jaksi jednotně veden (ač i guverneři jednotl. kolonií měli hodně odlišné posice a moc), ale ten nebyl až do doby krátce před osvobozením kolonií příliš podstatnou součástí jejich veřejnoprávního zřízení. Osvobodivše se a utvořivše po krátkém kolísání dnešní Unii, členské státy podržely v mezích federální ústavy plně svoji ústavní autonomii, a proto pohled na konstituce 48 zemí dnešního soustátí skýtá pozorovateli velmi pestrou podívanou na rozmanité instituce. Volební právo, vliv exekutivy na legislativu, organizace výkonné moci — to vše je tak různě propracováno, že to lze nazvat opravdovou laboratoří amerického konstitucionalismu, plnou experimentů a různých variací na totéž thema.

Jest pravda, že podržely-li členské státy severoamerické Unie podnes charakter ústavněprávních individualit, skutečně, sociálně a politicky, jej dnes mají v míře mnohem menší. Státy New York a New Jersey, jichž hranic, přijížděte-li parníčkem z Hoboken na Manhattan, nepozorujete o nic více, nežli když jdete ze Smíchova přes Palackého most na Nové Město, konstitučně jsou velmi odstíněné, třebaže jinak jsou si hodně podobny. Faktické, mimoprávní odlišnosti, které ovšem jsou na př. mezi

východem, západem, jihem a středem Spojených Států skoro stejně veliké, jak mezi Anglií, Balkánem a Španělskem v Evropě, vymezují se jinými hranicemi, nežli jsou hranice jednotl. států. Ale přes to přese vše, jde-li o otázky ústavní konstrukce, jsou dnešní státy Unie na své přímočaré hranice žárlivý neméně, nežli Bavorsko na své křivolaké, tisíciletou historií vytvořené hranice zemské.

Nejde však jen o to, že americké státy jsou státoprávně samy o sobě individualitami daleko autonomnějšími, nežli sociálně. Decentralisace této federace jeví se i v tom, že také kompetence ústřední moci je velmi úzce omezená. Kromě zahraničních věcí a věcí vyplývajících ze vzájemného styku mezi členskými státy patří jí vysloveně zákonodárství a výkonná moc jen ve věcech měnových, celonárodně vojenských, poštovních, ve věcech práva autorského a (dnes celkem už nepraktické) potírání námořního lupičství. Přirozeně, že s touto příslušností, vymezenou pro soustátí málo obydlených a převážně zemědělských obcí řídké usedlého, nehybného obyvatelstva, nevystačí moderní republika o 125 milionech lidí, stále rychle fluktujících a místy jedinečně akumulovaných. Proto skutečná centralisace prolíná státoprávně decentralisovanou strukturou, byť tak, aby slovu ústavy bylo učiněno zadost, činí-li se násilí duchu (na př. když se záповeď určitých statků nebo činnosti provádí federální mocí tak, že se zakazuje jejich interstátní doprava; pokus socialisticky orientovaných kruhů, aby se vybuodovalo na těžce basi sociální zákonodárství tím, že by se zakázal mezistátní transport statků vyrobených za nesociálních podmínek — na př. za použití dětské práce, ženské noční práce či mnohahodinné práce vůbec — zatím ovšem selhal).

Ale po všech těchto úspěších centralisující síly skutečných poměrů nad autonomní formou státoprávní struktury, lze říci, že příslušnost federální pravomoci jest stále ještě tak úzká, že pozorovatel příšedší z evropského kontinentu, který má správnou představu o civilisační vyspělosti a jednotě země a soudil by podle toho i na ústavní vybavení ústřední státní moci, jest velmi překvapen touto chudostí.

POVAHA FEDERACE NĚMECKÉ. V době, kdy americká federace byla již dávno vytvořena, ba, kdy jednota spolkového státu úspěšně obstála po vítězství Severu nad Jihem, na půdě dnešní německé říše trval stále ještě pestrý režim volného, spíše mezinárodněprávního nežli státoprávního spolku zeměpanských států a státečků. Teprve posledních 6 desetiletí vytvořilo ze spolku německých států federaci německého národa, která ve své dnešní podobě jest však mnohem radikálnější federativní jednotou nežli severoamerický vzor. Dalo by se říci, že zatím co Severní Amerika spokojila se vítězstvím principu a formule federální jednoty; zatím co státoprávní tvoření, ulpěví na tomto vítězství, dalo se daleko předstihnouti faktickým sociálním životem na cestě k jednotě celého národa; v Německu spíše naopak státoprávní formule téměř nadeběhla živým skutečností národního života. A s pravou německou důkladností a s nadbytkem kontinentálního smyslu pro výrobu škatulek do zásoby, nachystaných pro životní formy, jež se ještě nedostavily, propracoval se německý federalism v době málo delší jediného půlstoletí k takovému potlačení individualnosti členských států, že nebude na podiv, vzbouří-li se živý organism národa proti státoprávní formulí, jak toho pravděpodobně vidíme počátky.

Teprve Bismarckovou ústavou z r. 1871 německá říše staví se do té kategorie federativních států, v níž Severoamerická Unie byla již 80 let před tím. Ale unitaristický element této federace byl jistě mnohem slabší, nežli státoprávní jednota Severoamerické Unie. Hlavně proto, že měl velikého odpůrce v dynastických zájmech knížat jednotlivých států a v nerovném postavení těchto členských zemí vůči ústřední moci: některé země měly totiž zvláštní práva rezervátní, (Bavory); a kde je tomu tak, kde členské státy nejsou na venek, vzhledem k celku, právně stejnomocné, tam má federální vláda vždycky svízele. Politicky ovšem vzrůst hegemonie Pruska a konečně těž pomalu vynikající a hlavně teprve na sklonku světové války se uskutečňující převaha centralisticky přímo voleného říšského sněmu nad ostatními říšskými orgány, působí proti duchu psané Bismarckovy ústavy jednotícím vlivem, jehož účinek se však plně, ba v míře až přehnané, dostavil teprve po revoluci v ústavě výmarské.

Výmarská ústava především zrušila všechna ona rezervátní práva jednotlivých zemí, postavivši je na rovný stupeň vůči říši. Mocně rozšířila zákonodárnou kompetenci říše, jak v těch záležitostech, které říšskému sněmu vyhradila výlučně (na víc na př. věci stát. občanství, zevních záležitostí), tak v těch, které patří říši konkurenčně (t. j. jednotl. země ji mohou upravovati jen, pokud říše samovolně se jich nechopí); tu zejména nově připadly říši všechny věci vyvlastnění a socialisace, dopravy denní potřeby, hornictví, politiky populační; nejvíce pak přibýlo říši novou ústavou těch věcí, které má upravovati rámcově (školství, církevní společnosti, pozemková politika atd.).

Unitaristický princip ve výmarské ústavě uplatnil se však ještě působivěji nežli v tomto značném rozšíření věcné kompetence, v tom, že podle ní říše může i beze změny ústavy prolomiti samovolně tyto, již beztak značně široké meze příslušnosti, a strhnouti na sebe zákonodárnou kompetenci ve věcech obecného blaha a ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti, je-li tu potřeba jednotící úpravy takových věcí (čl. 9. ústavy, t. j. pro dvě či více zemí zároveň; nebylo by tedy v duchu ústavy, kdyby říše použila této možnosti jen pro rámec jediné země, třebaš Pruska). — A druhým nadevše jednotícím článkem výmarské ústavy jest ovšem ten proslulý článek 48., jenž poskytuje říšskému presidentu moc donucovati jednotl. země i brannou mocí, aby plnily své povinnosti uložené jim říšskými zákony, jakož i činiti opatření, která dokonce mohou přechodně zasáhnouti i některá ustanovení samotné ústavy (o svobodách občanských). Zajisté, že říšský president může taková opatření činiti jen ve hranicích říšské působnosti, ale ovšem i v mezích připuštěných oním čl. 9.; tedy prakticky jest v případě potřeby omezen velmi nepatrně.

Unitarisující ustanovení výmarské ústavy byla vytvořena demokratickými směry v národě, a byla vytvořena, jak řečeno, do zásoby. Přílišný radikalism viděl v autonomistických a odstředivých tendencích členských států reakční partikularism a nebezpečí pro demokracii. A přílišná konstituční svoboditost lpěla na tom, aby i v případě mimořádného konfliktu demokracie mohla bez porušení ústavy zaujmouti posice reakčního partikularismu. Osud však je ironický, a dal tyto prostředky, vytvořené demokracií pro demokracii, reakci; a konservativní partikularism stal se posledním záko- pem obhájců výmarské ústavnosti.

REKONSTRUKČNÍ ÉRA V AMERICKÉ UNII. Lépe, než jakýkoli abstraktní výklad ústavních institucí a klausulí, které jsou směrodatné pro poměr dílčích států k celku v té či oně federativní soustavě, vynikne celá věc, vylíčíme-li si ji na konkrétní události, kterou v dějinách jedné každé z nich možno označiti za vrchol invase říšské moci do sféry moci autonomních států. Vrcholnou invasí není ani tak rozšiřování mezi říšské a zemské pravomoci na prospěch prvé, ať už cestou právní či faktickou, jako spíše ten případ, kdy centrální, federální činitel sáhne přímo na samu existenci ústavy jednotlivých členských států, nebo dokonce postaví na místo zemských orgánů orgány svoje. V Americe takový případ nastal v době t. zv. rekonstrukce jižních států po vítězství severu v občanské válce.

Podle slov ústavy Spojených států přísluší federální vládě vůči státům členským toliko právo a povinnost garantovati jejich republikánskou vládní formu a chrániti je proti vnější invasi. Toliko *na požádání* státního sněmu či gubernera (když sněm nezasedá) smí zakročiti federální vláda i proti vnitřním domácím nepokojům.

Tyto meze ovšem platí za předpokladu, že ono vření, které se projevuje v jednotl. státech ohrožováním jejich republikánské formy, pokusy o vpád nebo o nepokoje, čelí toliko proti vládě toho kterého členského státu, a nezasahují rušivě do oblasti pravomoci samotné federální pravomoci ústřední. Jakmile nastane takový případ, pak ovšem pro akce této ústřední vlády jest směrodatné obecné pravidlo, že federální exekutivě přísluší péče o to, aby federální zákony byly platně prováděny. Jestliže za presidenta Clevelanda v r. 1894 stávka zaměstnanců železničních společností v Chicagu ohrozila »mezistátní dopravu«, která jest prováděna na základě předpisů federálních a kterou kontrolovati náleží federální vládě, mohl si president vzíti ve shodě s ústavou tuto okol-

nost za záminku k tomu, aby stávkou zlomil pomocí federálních trup, byť i nebyl o to požádán autoritami státu Illinois. Když pak ovšem konflikt této oposice v jednotl. státech s oblastí federální moci jde tak daleko, že jest jimi výkon federálních akcí nejen rušen, nýbrž přímo popírán, a když se dokonce tato oposice zmocní samotných orgánů vládní moci těchto členských států, jako tomu bylo právě za občanské války, kdy jižní státy svými legislaturami i exekutivami popřely závaznost federálních zákonů a ústavy na svém území a secedovaly, tož to opět ničeho nemění na tom, že i tu má federální exekutiva povinnost postaratí se o to — prostředky, jež uzná za vhodné — aby v secedovavší oblasti byla znovu nastolena ústava Spoj. států, aby tu vznikly opět státy s republikánskými ústavami, prostě nebezpečí vnější invase, a aby v nich federální funkce byly řádně vykonávány, zákony federální řádně plněny atd. Toto pojetí jižního odpadu prohlásil prezident Lincoln ve své inaugurační adrese, označiv jej za povstání a revoluci *jednotlivců*, kteří jsou odpovědní z neposlušnosti zákonů Spojených států; nebyla to tedy podle tohoto pojetí akce odbojných států, a opatření washingtonské vlády *po zákoně* nebyla tedy válkou ústřední moci se státy, či dokonce válkou severních států proti jižním, nýbrž trestní výpravou řádných ústavních autorit proti povstalcům. Z tohoto svého pojetí také vycházejí, Lincoln vydal za války, v r. 1863, proklamaci, podle níž se zavázal uznati za legitimní vlády, které by odvolaly secessi a uznaly opět závaznost zákonodárství federálního kongresu, zejména i zákonů, jež kongres během války zatím vydal proti otroctví.

Prezident Lincoln ovšem zemřel po atentátu v r. 1865, kdy vítězství nad jižními rebely bylo již zajištěno, ale dříve nežli mohl na této základně znovu vybudovat autonomii jižních států. Jeho nástupce Johnson, ústavověrný Jižan, uskutečnil Lincolnovu myšlenku; svolal konstituční konvence (ústavodárné shromáždění) v jednotlivých odpadlických státech, kteréžto konvence odvolaly prohlášení o secessi, usnesly nové konstituce, souhlasně s federální jednotou Unie a zvolily nové státní orgány, zákonodárné i exekutivní. Tím byl vlastně návrat zbloudilých synů do domu otcovského dokonán, zejména, když se v prosinci 1865 dostavili zástupcové kajícího Jihu opět do federálního kongresu.

Ale ovšem: tyto jižanské nové státní legislatury a guverněři, tito noví kongressmeni z Jihu byli povětšinou tytéž osoby, které před pěti roky proklamovaly odboj a které stály v řadách revoluční jižní armády. Moudrému státníku, jakým byl Lincoln, tato okolnost byla by snad bývala na věci právě tím sympatičtější: do Canossy nešel jen Jih, nýbrž zaň přicházeli přímo jeho vůdcové. Tím vítězná federativní myšlenka měla vlastně pro sebe o argument více. Ale Lincoln byl mrtev, Johnson slabá a prohlašován za »Jihofila« — a bychom to nazvali termínem dnešní politické hantýrky. A hlavní ovšem: tito jižní kající patřili straně demokratické, zatím co Sever byl ovládán stranou republikánskou, jejíž mladá energie měla nesporně hlavní podíl na vítězství ústřední vlády nad jižním odbojem. S těmi demokraty, kteří přicházeli, byť v menšině, do kongresu ze států severovýchodních, mohli po případě demokraté jižní nabyti převahy v senátě, ne-li i v komoře reprezentantů, a tím by nový kurs vlastně byl do značné míry znamenal restauraci předrevolučních poměrů; rebelové, kteří prohráli svůj odboj, byli by — podle mínění radikálnějších republikánů — vlastně dosáhli nejen milosti, nýbrž do značné míry i jakési odměny.

Proto republikánská většina kongresu nepřijala tyto zástupce Jihu. Nespokojila se také rekonstrukcí státních ústav, jak ji podnítil prezident, nýbrž usnesla nový (XIV.) dodatek k ústavě, jichž význam nad dřívější již záповěď otroctví (XIII.) byl v tom, že federální moc dřívějším otrokům také zaručila jejich občanská práva. Státům, které by dospělým mužským občanům — prakticky to ovšem znamenalo: těmto osvobozeným otrokům — odepřely právo volební, oduznána taková kvota jejich reprezentace ve federálním kongresu, jaká odpovídá početnosti těchto nevoličů-černochoů. A posléze osobnostem, které povstáním porušily dřívější slib občanské věrnosti federální vládě, upřely kvalifikaci pro nové nabytí federálních i státních úřadů a hodností. Posléze pak přijat ještě dodatek XV., jenž zakazuje, aby rasa, barva či otrocká minulost byla důvodem odepírání volebního práva občanům Spojených států jak pro volby federální, tak státní. Tyto nové dodatky narazily téměř ve všech bývalých

revolučních jižních státech, jež mu nedaly potřebnou ratifikaci a z toho si kongres vzal záminku, aby usnesl další zákon, Reconstruction act (a doplňky k němu), podle něhož území odbojných států bylo rozděleno na 5 distriktů, ovládaných federální vojenskou mocí. Tak zvané »Johnsonovy« sněmy a vlády z r. 1865 byly rozeznány. Zákon zajistil černochoům účast na nových ústavodárných konvencích, v zákonodárných sborech a v úřadech zřízených novými ústavami, které vzešly z těchto konvencí. Tyto nové, rekonstrukční vlády, ovšem přijaly oba ústavní dodatky, ale byly i nástrojem severní republikánské politiky, jejíž exponenti na jihu ovládali úplně negramotné a primitivní masy černošského voličstva a pokud nestačili ovládati jich tímto politickým postřehem, ovládali jej, exponující federální vládu a její brannou moc proti oposici daleké většiny starousedlého bílého obyvatelstva.

Není v mezích této úvahy popisovati, jaké politické výsledky měla tato rekonstrukční éra v politice amerického soustátí, kterak postupně byla odstraňována. Jde nám pouze o ocenění této epizody s hlediska konstitučního vývoje: a tu musíme konstatovati především, že ani v tomto případě — ani t. zv. Johnsonovy vlády, ani rekonstrukční vlády jižních států — právně neznamenalaly suspensi státní autonomie ve prospěch federální pravomoci. Federální pravomoc jen asistovala — při každém z obou vydání těchto porevolučních státních vlád, ovšem jinak — při jejich zrodu, ale nevstupovala svými orgány přímo na jejich místo, do jejich oblastí. Jsou, pravda, názory, že kongres porušil ústavotvornou autonomii a ústavně zaručenou rovnost členských států tím, že při rekonstrukci předpisoval pro jižní státy zvláštní podmínky jejich uznání. Avšak tato okolnost, s hlediska politického jistě nemálo závažná, měla význam jen pro ocenění motivů, z nichž nové státní vlády vznikly, ne pro jejich právní konstrukci a posici. I nejvyšší soud uznal,* že tu nejde o otázky soudcovské interpretace, nýbrž o věci politické, vymykající se jeho přezkoumávání a odmítl se tudíž vysloviti o protiústavnosti rekonstrukčních aktů.

A tak tedy ani v onom okamžiku dějin severoamerické Unie, kdy invase federální moci do oblasti státní autonomie byla nejdalekosáhlejší, nemůžeme přijíti na nic, co by znamenalo právní pohlčení, byť dočasné, seburčení členských států nositelů pravomoci centrální. Kterak jest tomu v německé říši?

ŘÍŠSKÝ PRESIDENT JAKO EXEKUTOR PROTI ZEMÍM. Prvý odstavec proslulého již článku 48 výmarské ústavy praví, že neplní-li některá země povinnosti uložené jí *říšskou* ústavou nebo říšskými zákony, může jí k tomu říšský president přidržovati ozbrojenou mocí. Zde ovšem není řeči o tom, že by říšský president mohl býti exekutorem *zemských* ústav a norem, kdyby je vlády jednotlivých zemí nestačily prováděti.

Ale druhý odstavec tohoto článku již mluví všeobecněji. Říšský president může, kdykoli jsou v německé říši veřejná bezpečnost a pořádek značně rušeny nebo ohroženy, učiniti opatření, nutné k opětovnému sjednání veřejné bezpečnosti a pořádku, v případě potřeby pak použití k tomu ozbrojené moci.

Tento druhý článek mluví ovšem jen o *říši*, ne o *zemích*, a všimneme-li si zejména toho, že obsahuje vedle odstavce prvního vlastní, oddělené ustanovení o užití ozbrojené moci k vnitřním účelům, můžeme právem míti za to, že ústavodárci nepomýšleli na to dáti říšskému presidentu odstavcem druhým nový prostředek k zásahům, pro něž vydali odstavec první: k zásahům do sféry zemské. Ale výklad článku 48, který se stal autoritativním pro jeho praktikování, pomínil tohoto rozdílu a dnes by si nikdo netroufal tvrditi, že říšský president smí se v exekuci proti zemím řídit jen odstavcem prvním, že může proti nim vymáhati jen říšské zákony a ústavu, a' užívati proti nim branné moci jen, pokud se porušení či ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku jeví toliko v nedostatku úcty k říšským normám. Vedlo by daleko, kdybych zde měl líčiti, jak vykladatelé říšské ústavy, směrodatní pro její praxi, dovedli rozšířiti význam celého článku 48. Jak z pravomoci presidentovy »činiti opatření« vybudovali jeho pravomoc vydávati nouzové normy s mocí zákona; a to nejenom s mocí zákona

* White v. Hort.

prostého, nýbrž i normy měnící ústavu. A jak kdežto článek 48 v dalším znění připouštěl, že »opatření« učiněná říšským presidentem mohou přechodně suspendovati i šest vypočtených článků ústavy o základních právech občanů, tito vykladatelé přiznali presidentovi možnost měniti nouzovými nařízeními ústavu netoliko v těchto jejích šesti člancích, nýbrž v řadě jiných bodů. Ovšem i v jejich ustanoveních o poměru říše k zemím.

»Státní moc v říšských záležitostech vykonávají orgánové říše na základě říšské ústavy, v záležitostech zemských orgánové zemští na základě ústav zemských.« Tak praví článek 5 výmarské ústavy. Ale již v r. 1923 nařízeními říš. presidenta byla na základě článku 48 (nejprve prvního, pak v průvodním listě dodatečně opraveno odvoláním se na druhý jeho článek) — zcela suspendována mez příslušnosti mezi říší a Saskem a Duryňskem, zemští úředníci byli podřízeni vojenskému říšskému komisaři, jemuž přiznáno i právo je propouštěti; nařízením z 29. X. 1923 dokonce říšský kancléř obdržel zmocnění suspendovati zemské ministry v Sasku a jmenovati na jejich místo jiné osoby. Vojenský velitel na základě tohoto nouzového opatření nařídil, že zemský sněm saský nesmí se až na další sejíti. — Na první pohled tyto akty těžce prolomily zásadu ústavního článku pátého.

Co dnes vidíme v Prusku, jest vlastně případ vážnější toliko politicky: tím, že jde o zemi daleko významnější nežli bylo před 9 roky Sasko či Duryňsko, a tím, že tu zemská pravomoc jest zasažena na podkladě nouzového článku výmarské ústavy ve chvílích, kdy ostatní část této ústavy, celá její bytnost, prožívá těžkou krizi, ne-li v jistém smyslu své konce. Ale právně nejde v podstatě o nic jiného, nežli tehdy: o suspensi zemské vlády pomocí nouzového nařízení presidenta a dosazení říšského komisaře na její místo s plnou mocí. Tedy o sjednání říšské bezprostřednosti v oblasti zemské pravomoci, o to, že se říše dosadila na místo země. Státní soud, který bezprostředně po tomto aktu říšského presidenta v červenci letošního roku rozhodoval o návrhu suspendované pruské vlády na prozatímní opatření proti říšskému komisaři, a odmítl takové prozatímní opatření vydati, prohlásil zároveň, že tím není ničeho řečeno v samém meritu věci o ústavnosti aktu samotného. Budeme mít v nejbližší budoucnosti příležitost viděti státní soud, an rozhoduje o této otázce merita. Ale podle zkušeností z r. 1923 a podle výsledků tehdejšího ústavního sporu lze konstatovati již dnes, že naděje se sazené vlády na vítězství s říšskou pravomocí jsou právě tak nicotné ve sféře práva jako ve sféře politiky.

Protože tato úvaha byla napsána proto, aby porovнала dvě největší a nejvýznamnější federace světa, a to právě na místě pro jejich federativní charakter nejcitlivějším, budiž zakončena tímto závěrem: Severoamerická federace jest federace celým svým jádrem: ukázalo se to v nejkritičtější chvíli jejích ústavních dějin, v období rekonstrukce, kdy jižní členské státy prohrály svůj boj, ale nebyly ani na okamžik pohlceny federální pravomocí; jejich státoprávní samobytnost ani tehdy, ani trvale ani dočasně nedoznala újmy. Jinak v dnešním Německu: zde říšští orgánové neváhají opětovně státoprávní povahu členských zemí uváděti zcela v niveč. Zde se tvoří přímo tradice suspendování celé federální rovnováhy na jednostranný prospěch říše, která si osobuje právo odsunovati zemské orgány a utvořiti místo nich orgány svoje, kdykoli toho shledává se svého hlediska potřebu. Německo, které se takto vyvinulo, nemůže se co do své federativní povahy zdaleka staviti na roveň Severní Americe. (Psáno dne 1. října 1932.)

PROF. DR. C. HARAOUÍ:

MEZINÁRODNÍ DĚLBA PRÁCE A HOSPODÁŘSKÁ REKONSTRUKCE EVROPY.

V posledních desíti letech množí se stále návrhy na rekonstrukci Evropy; ať se již zabývají organizační výměny anebo organizační výroby, ať navrhují dohody mezi vládami anebo mezi jednotlivci, stihl je až dosud stejný osud: vytrvalá a houževnatá oposice, jež se mění pouze v síle své diskretnosti, znemožnila uskutečnění těchto slibů. Tento odpor se zakládá často na zájmech, o jejichž zákonitosti